

*Присвячується батькам.
Привіт, мамо, привіт, тату*

Зникнення в потязі та жовтий телефон

Я їхав у нічному потязі до Києва. На твердих полицях плацкартного вагона мені, як не дивно, вдалося навіть подрімати, хоча ця розкіш тривала недовго. Грубий голос провідниці: «Скоро Київ» повернув до свідомості, а всі старання знову провалитись у царство Морфея не дали жодного результату. Підозрюю, що однією з причин безсоння був нестерпний аромат, якщо можна так висловитись, у цьому транспорті. Суміш запаху брудних шкарпеток, поту й відчиненого туалету з'єдналися в неповторний сморід. Хто хоч раз їхав у потязі «Київ — Одеса», відразу зрозуміє про що мова, до речі, подібна ситуація повторюється в більшості поїздів залізниці, тому подальший опис зайвий.

Сівши, я подивився навколо. Контингент людей доволі різнився, хоч яскравою групою серед присутніх виділялися обгорілі відпочивальники, які поверталися з моря. Вони «тримали» свою відпустку до останнього, щоб сповна насолодитися теплими днями під час бархатного сезону. Ця назва залишилась із 1960-х років, коли приморські пансіонати були забиті свідомими громадянами, котрі приїздили за дефіцитними путівками. Зусилля, витрачені на їх пошук через знайомих та різного роду керівників, автоматично робили відпочинок удалим. Навіть у часи незалежності мені не вдалося зустріти жодного, хто назвав би цей період українським відповідником «оксамитовий». Мабуть, тому, що він не в змозі передати всю ностальгію за тим часом, у якому залишилися молодість і дитинство старшого покоління.

Ще одну яскраву касту пасажирів у потязі складала студенти, які їхали на навчання. Вони, своєю чергою,

поділялися на дві групи: тих, хто вступив до вищу цього року, і тих, хто вже встиг пожалкувати про своє рішення. Останніх узагалі не цікавила думка довколишніх та їхній спокій. Розповіді про літній відпочинок та непристойні жарти, густо прикрашенні лайкою, звучали в усьому вагоні. Ніхто з пасажирів не робив за таке зауважень. Принцип «моя хата скраю...» у цьому випадку спрацьовував автоматично, така собі захисна функція організму, відлуння 90-х. Сором'язливі першокурсники були цілковитою протилежністю своїм старшим братам по науці. Вони ще не знали, як поводитися, і зніяковіло дивились у вікно, слухаючи музику з навушників. Їхні напружені вирази обличчя викликали посмішку та безглузді спогади про перші залицяння.

Усі інші подорожні не вирізнялись особливими зовнішніми ознаками, що могли б їх зарахувати до певної групи сучасного соціуму, не враховуючи кількох чоловіків, які прямували до столиці, безперечно, у пошуках кращого життя. З першого погляду ставало зрозуміло, що ці люди їдуть не кудись, а звідкись.

Як і більшість інших, я вдавав, що, крім мене, у вагоні нікого нема, і намагався не зважати на згадане різноманіття ароматів. Моя поїздка була вимушеною й непередбаченою. В одному зі столичних клубів молодий вінницький гурт презентуватиме першу платівку. Хлопці справді перспективні й, на мою думку, через рік уже займатимуть перші стрічки у радіотопах. Знайомий редактор одного із солідних журналів зателефонував і запропонував підзаробити. Наші потреби збігалися: його сторінці «Про культуру» потрібен був матеріал, а мені — гроші. І хоч їхати з міста не хотілося, та все ж бажання розжитися свіжими купюрами перемогло. Тим паче, що витрати на дорогу оплачувала редакція, а провести вихідні в Києві за чужий рахунок завжди приємно.

Натомість я мусив підготувати до понеділка матеріал та зробити на презентації розгорнутий фотозвіт, а за можливості відзняти ще кілька відео, щоб потім залити на сайт.

Звичайно, у столичній аудиторії така подія не викличе жодного інтересу, але у Вінниці буде справжньою інформаційною бомбою. Завжди приємно дізнатися, що комусь із земляків удалося пробитися вище й досягти чогось вагомого. Далі таких людей характеризували тільки одним багатозначним епітетом «наші». А якщо хтось із музикантів згадував у піснях про рідне місто, то вона миттєво перетворювалася на справжній хіт регіонального масштабу. Наявність такої композиції у мобільних усіх школярів області стане обов'язковою умовою, а кількість реміксів і каверів різного виду зростатиме в геометричній прогресії.

Подібні мінівідрадження були для мене звичною справою. Кілька місяців тому я звільнився з роботи журналіста великої газети і тепер заробляв собі на життя вільною писаниною. Мої знайомі не розуміли, навіщо я проміняв тепле місце в редакції популярного тижневика на хаотичні заробітки в інтернеті та ось такі спонтанні поїздки. Але задихатись у кабінеті із застарілими моніторами я більше не міг. Постійні замітки про жертв ДТП та десятирічні війни сусідів за квіткову клумбу виснажували мене. Тому, не вагаючись, я перегорнув цю сторінку своєї біографії. Позитивні аспекти в моєму рішенні теж знайшлися. Головний редактор цієї газетки був справжнім козлом, і помахати йому на прощання середнім пальцем — це найкраща компенсація.

Я створив власний інформаційний блог та почав писати в ньому так, як подобалося мені. Справа давала кошти, яких вистачало на життя. Праця вільного сталкера не обмежувала мене зайвими табу, і я міг працювати над темами, що цікавили. Прощальний жест під час звільнення зблизив мене з колишніми колегами. Інколи вони зливали мені цінну інфу, з якої я, як ніхто інший, умів робити провокаційний матеріал. Допомогали також накопичена за час роботи база знайомих та моя вроджена настирливість, яка для журналіста є головною зброєю та рушієм до дій.

Картина майбутнього матеріалу вже вимальовувалась у моїй голові. Залишалось тільки поспілкуватися

з музикантами, записати їхні коментарі й матеріалізувати все в текст. Недавно я вже зустрічався з цими хлопцями на одному з чергових артквартирників, що їх часто проводять у Вінниці. На такій творчій вечірці, де збираються різні представники субкультур, що згасають, молоді активісти-революціонери, поети, музиканти та просто відірвані на всю голову люди, можна поговорити неформально. Атмосфера й надмірна кількість алкоголю лише сприяють цьому. На одній із таких тусівок я душевно попомонів з учасниками колективу. Ми розмовляли, співали під гітару, розповідали непристойні анекдоти, говорили про майбутні композиції та періодично попивали незрозумілу рідину із залізного чайника, який носила по квартирі та пропонувала усім охочим надзвичайно приємна афроукраїнка, на ім'я Сандра. Від вмісту посудини, що залишилась у спадок із тих часів, коли знати напам'ять бодай уривки з творів Маркса, Енгельса та Леніна було модно, нам ставало ще веселіше, і це надихало на відверті теревені.

Зважаючи на наше попереднє знайомство, проблем зі спілкуванням і записом кількох фраз на диктофон виникнути не мусило. Треба лише швидко зреагувати та впіймати вокаліста до того, як його заберуть на святкування вдалої презентації.

Потяг раптово прискорив рух, і я притиснувся спиною до стінки купе. Ковдра на сусідньому місці почала рухатися. Раніше я чомусь не звертав уваги на те, що навпроти мене хтось є. Рухи ставали все інтенсивнішими, і за кілька секунд із-під ковдри вигулькнуло заспане обличчя дівчини. Сонними очима вона оглянулася навкруги, ніби не розуміючи, де перебуває, а потім, сівши та підігнувши ногу під себе, потяглася за термосом, що стояв на столику.

Моя сонна сусідка викликала непомірну цікавість із першого ж погляду. Її зачіска не була обмежена традиційними законами плетіння й закладання волосся. Кінчики пасм мали темно-синій колір, а за праве вухо були закладені тоненькі косички. Над верхньою губою в дівчини виднівся

пірсинг, який проколювали, щоб зімітувати монровську родинку. Тендітний ніс, невеликі, але пухкі губ та зелені очі. Упевнений, що інколи вона ховала їх за великими окулярами аля ваніль, які, безперечно, дуже їй личили, але взагалі не гармоніювали із зачіскою та вбранням.

Одяг мав ще екстравагантніший вигляд. Чорна кофтинка з дивним візерунком, такі продають на краківських вуличних базарчиках за чотири євро. Під нею — рожева клітчаста сорочка та футболка із зображенням усміхненого черепа Жахливого Джека з мультфільму «Жах перед Різдом» Бертона. Родзинкою в композиції цього милого шедевра китайської легкої промисловості став однойменний напис англійською *The Nightmare before Christmas*, виконаний червоними готичними літерами з примарним сяйвом навколо.

Сорочку й светр моя попутниця підтягала до ліктів, демонструючи численні браслети та фенічки. Вони настільки різнилися між собою, що будь-яка класифікація чи аналіз були абсолютно зайвими. Мабуть, на її руках висіли пам'ятки з кожного українського фолк-рок-фестивалю, а можливо, й із закордонних тусівок.

А ще дівчина носила світлі джинси з потертістю й класичними дірками на колінах. Мені чомусь здавалося, що в неї також є байкерські безпальцеві рукавиці. І хоча це не мало жодного підтвердження, крім моїх здогадок, та впевненість чомусь лише зростала. Тим паче, що вони дуже непогано вписалися б у цю надзвичайну дифузію стилів.

Чи не найголовнішим штрихом, що завершував образ, стали берци. Вони мирно стояли на підлозі та викликали в мене посмішку. Звичайно, ці черевики лише віддалено нагадували суворі військові засоби для витоптування священного плацу й були тільки вдало стилізовані під них, але характерні риси все ж залишилися. Це взуття цілковито не підходило до всього переліченого тут, не мало жодного логічного стосунку до різнокольорових брязкалец та картатої сорочки, але водночас без нього все інше втрачало свій сенс і шарм.

Не втримавшись, я запитав:

— Як спалося?

Дівчина перевела на мене здивований погляд. Склалося таке враження, ніби вона лише в цей момент дізналася про моє існування. Немов саму можливість фізичної присутності будь-кого іншого у вагоні відкидала як цілковито нереальну. Попутниця кинула оцінювальний рентгенівський погляд.

Після детального вивчення мого зовнішнього вигляду дівчина, примруживши око, чітко прошепотіла собі під ніс: «Несхожий». Потім знову повернулася до свого термоса, налила щось у чашку-корок та відпила кілька ковтків.

Від цього мої сподівання познайомитися чи хоча б завести цікаву бесіду згасали. Здалося, що ця дивна особа втратила будь-який інтерес до всього, що навколо неї. Але раптово вона повернулася до мене й захриплим голосом мовила:

— Бувало й краще, туристи щоб їх... Ось поясни мені, як можна пів ночі розповідати про те, що, приїхавши на море, ти відразу ж захворів, і вся відпустка пішла до біса, а бабки — в трубу. У мене, наприклад, горло болить, але я ж не бігаю по вагону з криками, як мені погано. П'ю чайок, нікого не чіпаю. Але ж ні, цим обгорілим мудилам потрібно розповісти все в деталях, і робити це необхідно саме вночі, коли нормальні люди сплять. Ну, погоджуєшся ж?

Доза щирого обурення та емоційна риторика в дуеті з жестикуляцією свідчили про вольовий характер та гострий язичок. Дівчина вирячилася в очікуванні відповіді. Такий темп збив мене з пантелику. Усе, на що я спромігся, — це протягнути задумливе:

— Е-е-е...

Та, мабуть, така відповідь цілком задовольнила мою співрозмовницю, і вона продовжила тараторити хриплим голосом далі:

— Ні, ну це просто якесь знуцання. У концентраційних таборах нацисти й то поспати давали, а це якесь покарання справжнє. Я, звичайно, розумію, що в когось, можливо,

накипіло, але навіщо про це мені знати, хай телефонують у службу довіри й ниють їм хоч двадцять чотири години на добу, або, ще краще, хай пустять собі кулю в голову — раз, і всі стіни в мізках, — під час цієї фрази вона приклала вказівний палець до скроні та зімітувала постріл. — Круто, скажи, хоча, твоя правда, так жодних патронів на них не напасешся, а ще якщо промахнеться, тоді що? То вже хай краще ниють, або справді зараз якесь пришелепкувате піде в туалет та й почне палити направо й наліво, а стіни тут тоненькі. Ще підстрелить, щоб йому добре було. А ти цікавий співрозмовник. Як звати?

Мое збентеження збільшилось удвічі. Мало того, що ця особа розгледіла в мені хорошого співрозмовника лише тому, що я мовчав, вона ще й почала знайомитися першою. Якщо вільні вуха для балаканини — завжди дефіцитний товар, то знайомство в потязі з ініціативи дівчини — це вже щось цікаве.

— Макс... — сказати прізвище я не встиг...

— О-о-о, клас, а я Оля, Оля Свистун. Не Свисток, не Свистик, а саме Свистун, запам'ятав?

Я кивнув, розуміючи, що мої слова великої ваги не мають. Цього виявилось і справді досить.

— Прізвище кумедне, але сміятися навіть не думай. Я попередила. Та розслабся, жартую. А я щось задрімала, сил узагалі нема через ці хвороби, уся як поламана. До речі, а де це ми?

— Скоро Київ, — відповів коротко, щоб не затримувати співрозмовницю в її монологі.

Треба сказати, що подібна балаканина мені подобалася. Це значно краще, ніж сидіти мовчки, та й дівчина, незважаючи на увесь свій дивний вигляд, імпонувала. Оля не соромилася жодних епітетів і несподіваних знайомств, а що може бути краще. Спонтанність — це те, що робить наше життя цікавішим. Я почав жалкувати, що моя співрозмовниця пробудилася занадто пізно, бо скоро вже потрібно виходити.

— Добре, що розбудив, а то проїхала б. А мені в Києві необхідно сходити.

— Ти живеш у столиці?

— Та ні, я що, схожа на дочку мільйонера? — саркастично протягнула неформалка, махнувши рукою в мій бік. — А чому запитуєш? Ти маніяк?

— Та ні, просто запитав. А що, схожий? — усміхнувся.

— Хто вас, маніяків, розбере... — теж усміхаючись, відповіла дівчина, знову наливаючи собі чаю. — Вони ж шизануті на всю голову. Дізнаються, де ти живеш, а потім ховаються в під'їзді та дзвонять сусідам у двері о четвертій ночі. Уявляєш, я по телику бачила, чесне слово. Ти таким не займаєшся?

— Ні, я проти знущання над сусідами, вони й так рідко адекватні трапляються, щоб їх ще дзвінками тривожити серед ночі. Я навіть чув про Червону книгу, куди вписують найдобросусідськіших сусідів.

— Справді? Ну, моїм це не загрожує. Вони не поділяють моїх поглядів на елементарне.

— А це як?

— У них зовсім нема музичного слуху, і вони взагалі не сприймають класику. Коли я вмикаю щось із AC/DC чи Black Sabbath, вони починають дзвонити в мої двері. Я взагалі вважаю: о другій годині ночі в кімнату до дівчини не варто ломитися, це підозріло та, як мінімум, невиховано. Але, якщо додати трохи басу на сабі, то все стає нормально, не чути нічого: ані дзвінків, ані стуку — справжнє розв'язання проблеми. Ролики, що збільшують гучність, і бас — це два найкращі винаходи людства за час еволюції.

— Із такими аргументами важко сперечатися, — наша розмова набирала обертів.

Чим довше ми говорили, тим більше я пересвідчувався, що Оля — життєрадісна дівчина з відмінним почуттям гумору, а таку рідко зустрінеш у наш час. Інтернет та американські комедії, що не розраховані на будь-яку активність мозку, зробили чорну справу. Відшукати людину, яка не

відповідає на запитання короткими фразами, вичитаними в цитатниках, стало вкрай важко. Натомість кількість тролів, котрі мали власну думку щодо будь-чого, збільшувалася неймовірно.

Розмова ставала дедалі неформальнішою, але в мене виникло дивне відчуття, що нас хтось підслуховує. Пояснити або хоч якось підтвердити свої здогадки я не міг. Та й складно звинувачувати когось у шпигунстві, коли їдеш у забитому пасажирами плацкартному вагоні. Тут кожен мимоволі слухач. Але час від часу чийсь недоброзичливий погляд упивався в тіло міцною хваткою ротвейлера. Можливо, це шосте чуття чи просто знову розігралася професійна параноя, але факт залишався фактом: хтось, безсумнівно, стежив за нами. Оглянувшись навколо, я нікого підозрілого не помітив, окрім двох жіночок, які лузали гарбузове насіння. Вони не розмовляли, а мовчки спостерігали за всім. До шпигунів чи терористів «Аль-Каїди», м'яко кажучи, не дотягували, тому я вирішив не дозволяти своїй бурхливій уяві брати гору та повернувся до розмови із симпатичною неформалкою.

— А ти до Києва у справах чи так? — запитав я, перериваючи розповідь про бейсбольну битву, на ім'я Вася, що є незамінним талісманом у далеких подорожах, але цього разу залишилася вдома, бо київські менти вбачають у їхній дружбі загрозу для довколишніх.

— У справах... на прогулянку? Навіщо тобі знати? Я до столиці взагалі-то на кілька днів, можна сказати, проїздом. А ти чому запитуєш? Хочеш зі мною? А не, нізя.

Моє таке звичайне запитання змусило співрозмовницю розхвилюватися, хоча вона й майстерно намагалася приховати це. Дівчина відвела погляд, а потім знову пильно подивилась у вічі. Вона усміхнулась і кокетливо запитала:

— А ти чому їдеш? Мабуть, дівчаток клеїти, чи тобі я сподобалася? — Оля ледь помітно підморгнула.

Цього разу розхвилювався я. Запитання було, як мовиться, в лоб. Мабуть, в іншому випадку на подібний гострий

випад я відразу спромігся б на ще гострішу відповідь, але цього разу язик мов паралізувало. Раптом спіймав себе на думці, що за короткий час, який ми провели разом, мені справді сподобалася ця дивна дівчина. Вона відрізнялася від усіх, кого доводилося знати. Попутниця мала свій стиль спілкування, почуття гумору та в усьому залишалася відвертою перед собою і довколишніми. Подібну органічну природність, заховану під різнокольоровим одягом, можна було прирівняти до безцінної знахідки.

Але найголовніше те, що вона, безсумнівно, щось приховувала. Це лише підживлювало мій інтерес. Більше за незнання могла приваблювати лише впевненість у тому, що все-таки розгадаю цю загадку. Жінка з таємницею — це як мед, оточений роєм розлючених бджіл. Можна спробувати його дістати й зазнати невдачі, але якщо продовжити, збільшивши зусилля, то азарт зробить перемогу вдвічі солодшою.

— Е-е-е, я? А що, може й сподобалася, — видавив, опановуючи себе. — Таку дівчину не щодня зустрінеш, — я усміхнувся, набираючись усе більшої впевненості.

— Яку? — Оля вдивлялась у мої очі пильним і зацікавленим поглядом.

У таких випадках мене двічі просити не потрібно. Що-що, а сипати компліментами я вмів добре. Роки навчання в педколеджі серед сором'язливих дівчат не минули дарма.

— Така неординарна, цікава особистість. Зі смарагдовими зіницями та привітною весняною усмішкою. Скажу по секрету: коли ти всміхаєшся, то все навколо засліплює щирістю, і тоді здається, що сонце спустилося на Землю...

Я обдумував, як краще розфарбувати чергову чесноту, коли сталося непередбачуване й майже нереалістичне в цій частині Всесвіту. Дівчина піднялася зі свого місця, зробила крок, сіла на мої коліна, опісля, поклавши руку мені на щоку, почала ніжно цілувати.

Сказати, що я був шокований, — не сказати нічого. Ендорфіни вдарили в мозок гірським струмком. Думки

ЗМІСТ

Зникнення в потязі та жовтий телефон.....	3
Склеп.....	23
3000 апельсинів.....	39
Вісімдесятирічна реліквія.....	46
Проникнення без злочину.....	76
Агітпідготовка.....	90
Спринт нічними вулицями.....	102
Касета.....	119
Заповіт.....	131
«Савой».....	139
Мітка.....	154
Остання знахідка.....	168
Вогонь.....	176
Чайне одкровення.....	185